

Franz Stoessl, Ovid, Dichter und Mensch. Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Schriften der Sektion für Altertumswissenschaft, 20. Akademie-Verlag Berlin, 1959. Str. 39.

Tato kniha, napsaná k dvoutisícimú výročí Ovidiova narodení se nechce zabývať prísne exaktné některým obdobím básnikovy tvorby, některým jeho dílem nebo dokonce exegesi několika problematických veršů. Autor se zde zamýšlí nad básnickou i lidskou postavou Ovidiovou vůbec.

Tato kniha, napsaná k dvoutisícimú výročí Ovidiova narodení, se nechce zabývať prísne celou Ovidiovu tvorbu, neboť z každého jeho díla čerpá jen materiál pro těch několik postřehů, jimiž nám v básnikovi staví před oči lidskou osobnost v pravém slova smyslu. Užívá hojně pramenů a odborné literatury, ale sám pracuje spíše čítem a své závěry utváří více méně beletristickou metodou, což vede i k tomu, že Stoessl leckde pojímá svůj objekt hodně nekriticky.

Ovidius je představen jako žák řečnické školy a celý jeho básnický vývoj je konfrontován s vývojem jeho řečnického ducha a s residuy jeho řečnického vzdělání. Hlavní myšlenku Stoesslovu je možno vyjádřit asi těmito větami: Ovidius se naučil dotvářet vlastním talentem ducha i slov daná rétorická témata pro deklamace. Osoby deklamační byly pro něho maskou; zpod ní promlouvala jeho osobnost, a to v průběhu Ovidiova básnického vývoje stále méně schématicky, stále méně ironicky a stále méně zastřeně. Paralelně směřuje Ovidius k velkým básnickým formám. V jeho tvorbě (zejména a jejím vrcholu, v *Metamorfosách* a v *Kalendáři*) se vyhraňují tři prvky, jež se Ovidius naučil zvláště dobře vyjadřovat: prvek proměny, prvek aitiologický a konečně — nikoli na posledním místě — prvek erotický.

Tyto hlavní postřehy, ilustrované Stoesselm přesvědčivé verši z jedné každé éze Ovidiova vývoje, jsou velmi cenné a pomáhají čtenáři lépe se orientovat a hlouběji chápat osobnost nejnadanějšího básníka římského starověku. Autor, veden správnou myšlenkou, že Ovidiovo nadání má především rétorický charakter, a z toho že je nutno chápat celý jeho vývoj, ponechal stranou skutečnost, že rétorika tomuto básnikovi nejen učitelkou a dárkyní formy, ale že pro jeho talent znamenala také a především nebezpečí svodu. (O tom konečně vyslovili své mínění již staří, zejména Seneka St. a Quintilianus.) A že Ovidius spíše podlehl tomuto svodu, než že by byl především dokonal a pak překonal svůj rétorický růst až ke chvíli, kdy ve sbírce *Ex Ponto* dospěl k svému nejčistšímu a nejpříjemnějšímu projevu, jak to vidí Stoessl. Ovidius-člověk pro něj znamená osobnost, která dává ve své tvorbě stále víc pronikat svému „já“. Toto „já“ promlouvá nejprve zpod masky, z ní se stále více osvobozuje a ve sbírce *Ex Ponto* se setkáváme již s přímým proslovením „ego“ a s oslovením „tu“ vůči přátelům v Římě. Něco podobného bychom snad mohli říci, i když s mnohými výhradami, o sbírce *Tristia*, arci i zde jen o některých elegiích. Že se v ní autor ještě nedopracoval ke „konkrétnímu ty“, což Stoessl vyzdvihuje pro sbírku *Ex Ponto*, totiž, že zde ještě neoslovuje adresáta jménem, je skutečnost zanedbatelná, protože plyne z dané situace a nikoli z podstaty Ovidiovy básnické osobnosti. Rozhodně však nemůže takového hodnocení platit pro „Listy z *Pontu*“, o nichž se *communis opinio eruditorum* vyslovuje jako o básních stereotypních, ba nudných. (Norden sbírku dokonce řadí k obsahově nejprázdnějším výtvorům římské poesie.) Stoessl však setrvává v tomto svérázném pojetí Ovidiovy básnické osobnosti a v této tendenci končí knihu slovy: „Die Bitterkeit der Katastrophe hat Ovid einen neuen, letzten Bereich seines Mensch- und Dichterseins erschlossen. Sein Selbst. Und so weiss er von sich, ungebrochen in allem Leid: — Si quid habent igitur valum praesagia veri, prolinus ut moriar, non ero, terra, tuus.“

Pro velikost básníka máme ovšem dnes jiná kritéria: básník má zobrazovat s maximální upřímností sám sebe, ale existenci oprávnění dává jeho poesii teprve schopnost vzbudit u čtenáře zájem, působit na něj, sloven jej společenský dosah. A ten se nám objevuje v Ovidiových vyhlášených sbírkách jen sporadicky. A nadto forma pozdního Ovidia je čím dál tím chatrnější. Je sice pravda, že po básnikovi druhé generace Augustova období můžeme těžko žádat pravdivé zobrazení skutečnosti, upřímný vztah ke společnosti a jakoukoli bojovnost. To nás ale nijak neopravňuje k oslavování individualismu. Ovidiovo „sebevyjádření“ nemá holužet tu cenu, jakou mu chce Stoessl připsat; neboť, jak vtipně poznamenává ve svých *Dějích římské literatury* R. Pichon, „ses regrets ne sont pas ceux d'un patriote exilé, mais d'un boulevardier qui s'ennuie“.

Soudím, že zde autor publikace postupoval a priori a že jeho hodnocení posledních Ovidiových děl nemůžeme přijmout. Jinde jsou však jeho postřehy, jak jsem uvedla, velmi cenné a zajímavé. Kniha potěší každého milovníka Ovidiovy poesie a umožní mu s požitkem pochopit další stránky tvorby oblíbeného klasického autora.